

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Artic. II. Errores & nævi Secundæ Partis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

Pontificiâ subscriptione, non ab Autore suo trahere; Pontifex enim, qui Principem rogat, ut Legem sanciat, eo ipso in eo potestatem hanc agnoscit, eumque idè deprecatur, ut suâ potestate dignetur uti. Undè fit, ut, quoties Ecclesia à Principibus Leges de Rebus Ecclesiasticis flagitat, soleat eos monere, Regiam auctoritatem ad Religionis præsidium ipsis fuisset divinitus tributam. Undè etiam factum est, ut ejusmodi Leges sponte suâ condiderint Principes. Magnam exemplorum copiam dant CODEX & NOVELLE, necnon Compilationes Legum Principum cæterorum. Factum hoc ita evidens est, ut illud probare inutile sit.

Atque illi sunt errores aut reales, aut speciosi, quos in *Primâ Parte* DECRETI observavimus. Speciosos vocamus eos, qui tolli possunt quarundam restrictionum ope, quæ subintelligi possunt. Eos subjicimus, qui in *Secunda Parte* occurrunt. Omittendum tamen non est *Gratianum* GREGORII VII. *Secundum* effatum inter DICTATUS, qui huic tribuuntur, amplexum non fuisse; agnoscit enim probatque *Universalis Titulum*, nec etiam Romano Pontifici congruere, DIST. XCIX. §. 3. In illo effato Titulus hic inter Pontificias prærogativas collocatur, CONCIL. TOM. X. p. 110.

ARTICULUS I.

Errores & Novi Secunda Partis.

CAUSA I. QUÆSTIO I.

SI *Gratianus* existimavit, Simoniam esse Criminum atrocissimum, idè de Criminibus agere instituens, à Simonia exorsus fuerit, ut notat Glossator vetus, in errorem impedit; juxta enim ejus principia, nihil in Simoniam gravius excogitari potest, quam quod illa sit Hæresis realis, cujus speciem tantum fert, quoniam Simoniacus SPIRITUM S. pro merâ Creaturâ reputare videtur.

Pluribus in locis ejusdem *Quæst.* significat Ordinationem Simoniam laborantem in seipsâ, quoad substantiam suam esse irritam, non verò simpliciter quoad suos effectus: una ex ejus rationibus est, quod Ordo sit Sacramentum dignitatis, quod majorem idè, quam aliud quodvis, dispositionem requirit, cum cætera dentur solum in utilitatem accipientium, hoc autem ad aliorum maximè utilitatem conferatur; alterum momentum est, quod simoniacus Hæreticus sit; Sacramenta autem dignitatis ab Hæreticis collata, sunt irrita; quod ab errore non discrepat.

CAUS. II. QUÆST. V. *Gratianus* circa factum errat, cum ad Conciliationem Canonum, qui Sacerdotibus Sacramenta interdicit, cum iis, qui eos Juramento se purgare præcipiunt; dicit, Canones primi generis agere de Juramentis incautis; quod impossibile est; aliàs enim inutiles fuissent ii Canones; cum enim Juramenta incauta, seu temeraria, Laicis interdiciantur, à fortiori Sacerdotibus illicita esse debent; itaque Canones, qui Juramenta ejusmodi Laicis interdiciunt, quoad Sacerdotes etiam sufficiunt.

Sub finem hujus *Questionis* multos congerit Canones, qui *Vulgarem Purgationem* in variis Casibus comprobant, nihilque adjicit, quo significet, eam se improbare. Putavit, Ecclesiam comprobare posse hunc usum in certis casibus, ad exemplum Sacrificii Zelotypiæ. Longum tamen est discrimen: Deus enim illius Sacrificii institutione suos illi dare effectus vel se testabatur, eosque producere poterat; Purgationis autem per Communionem Sacram, aut Sacrificii celebrationem, cum non sit autor, ea fieri non potest, quin tentetur Deus, subeaturque periculum erroris, tum proprii, tum alieni.

Falsò supponit QUÆST. I. *ibid.* crimen manifestum Judici vel aliis, qui in locis versantur, ignotum

esse posse, quod vulgari intellectui in his rebus repugnat; verba enim *manifestum & notorium*, sunt Synonima: per *notorium* autem intelligitur, quod omnibus Incolis notum est. Quoniam igitur docet, reum crimen suum opere suo confitentem, sine examinatione omniisque Judicii solemnitatibus damnari debere, prævia, quotquot sunt, distinctiones inutiles sunt atque argumento ineptæ. Quod ait *ibid.* duas aut tres correctiones antè damnationem fieri debere in crimine manifesto, improbat ab *Anton. August. Dialog. XVII. lib. 1. de Emend. Grat.* Exemplum incerti Corinthii à *Gratiano* adductum adversus eum facit; non enim apparet, eum à S. PAULO monitum fuisse.

VAN-ESPEN in hanc causam observat, errorem *Gratiani* circa Factum in errorem circa Jus traxisse Canonistas. Scilicet *Canone* à S. GREGORIO desumpto probari, ipsum putavisse Laico demandari posse, ut Prælati Ecclesiastici purgationem recipiat. Idem Autor *ibid.* observat alia plura errorum circa factum exempla, qui errores circa Jus peperere. Desumpta sunt illa è spuris Decretalibus, quæ cum germanæ viderentur, Pontifici tributa fuit autoritas Disciplinæ Sæculorum anteriorum contraria: scilicet plenitudo potestatis, ex eo proveniens; quod omnem Ecclesiæ Jurisdictionem velut fons contineat; eam cæteri ab ipso, ac tantumdem, quantum ipse dare dignatus est, acceperint, ipse sibi jus illam prout libuisset restringendi servaverit.

Confirmat idem VAN-ESPEN quod probatum est in Dissertatione, quæ inscribitur, *Opiniones Ultramontane funditis convulsa*, ubi distributive ostenditur, Pontificem spuris Decretalibus, aliisque supposititiis Actis, debere univerfas ferè, quibus fruatur, aut frui, juxta Canonistas Ultramontanos, potest, prærogativas; atque observatur, periculosissimum ex iis juxtaque studiosum, nihil aliud laudare, ut eas confirmet, quam spuria Acta vel fraudi posteriora. VAN-ESPEN sub finem hujus *Causæ* asserit, Juris Civilis solemnitates in Ecclesiasticis Judiciis non fuisse introductas nisi post Sæculum VII. aut VIII. undè sequitur *Gratianum* erravisse in facto notabili, dum putaret illas in his Judiciis jam fuisse usurpatas, tempore Decretalium Pontificibus priorum quatuor Sæculorum tributarum. Legitimas enim eas Decretales censuit, quæ ejusmodi solemnitates, velut res in Judiciis Ecclesiasticis requisitas, commemorant.

CAUS. III. QUÆST. I. *Gratianus*, cum probavisset Episcopum à Sede suâ absque legitima reatus convictione dejectum, antè omnia restitui debere, Pontificem ab hac regulâ eximit, atque, ut exceptionem probet, laudat *Can. 9. Dist. LXXXIX.* qui jubet à Sede Romanâ detrudi eum, qui eam sine electione Canonica occupaverit. In rationem discriminis asserit, quod Judex non inveniatur, cujus officio ille Apostaticus possit excludi; Episcopi autem Judicem habeant: quo in loco plures scitent errores. 1. Regula, quam proposuit, ad Jus Naturale pertinet; quatenus illud jubet unicuique jus suum reddere; Pontifex autem non debet, nec potest ab hac regulâ excipi. 2. Sentus laudati Canonis est, iterum debere obniti & intercedere, ne quis Sedem Apostolicam invadat; quod faciunt ii, qui Canonice electi non sunt. 3. Jam vidimus, Concilium Generale esse Judicem Pontificis, itaque falsum est, ejus Judicem non inveniri. 4. *Gratianus* comprehendit in exceptione promotionem Simoniacam; agnoscere autem debet in casu Simonia Pontificem alicui Judici subjectum esse; siquidem docuit supra CAUS. I. Simoniam esse hæreseos speciem, & *Can. Si Papa Dist. XL.* Pontificem à Fide deviantem ab Homnibus posse judicari.

Ibid. QUÆST. VI. *Canon 15.* in errorem inducere potest, qui ita potest intelligi, ut Pontifici tribuatur facultas Provinciam Judicibus iniquis subijcere.

Ibid. QUÆST. VII. *Gratianus* Tribunal exterius cum interiori confundit. In hoc nemo judicare aut dam-

damnare alios debet, cum sibi equalis, aut majoris nequitia conscius est: in illo, quicumque Jurisdictionem habet, seu judicandi potestatem, ea potest uti, nisi criminis reus sit, quod ipsum vel hac potestate privet, aut ejus suspendat exercitium. Tale est in Ecclesia illud, quod Excommunicationem, aut Suspensionem annexam habet, posito quod denunciata sit. Tale est in Saeculo illud, quod Leges Civiles hujus potestatis privatione vel ejus exercitii interdictione coercent, alias illud exercitium non est irritum sed indecorum, ubi culpa publica est. Per forum interius hic intelligimus forum Conscientiae, non Penitentiae; in hoc enim Confessarius non privatur potestate Clavium, aut earum exercitio, ratione criminis, nisi crimen tale sit, ut excommunicatum aut suspensum autorem suum faciat, Censuraeque denunciata sit.

CAUS. V. QUÆST. IV. ostendimus in REGULIS circa Causas Majores, quod, ante spurias Decretales, Judicium Episcoporum non fuit reservatum Pontifici, imò in quibusdam addititiam esse clausulam reservationis. Itaque Gratianus errat in facto, cum Sedis Apostolicae auctoritatem à veteribus Canonibus excipit, qui Provincialibus Episcopis Judicium tribuunt.

CAUS. VI. QUÆST. IV. multi sunt errores circa factum; 1. Quod Episcopos *Electos* nuncupat Episcopos Provinciae, de quibus agitur *Can. 14. Concilii Antiocheni*. 2. Quod sic Canonem vertat, ut sensus sit, in discordia Judicium vocandum esse Metropolitanum Provinciae vicinæ, de quo *Canon* non loquitur. 3. Quod ab hoc Canone excipit casum, quo Provincia Primatem habuerit; nondum enim constituti fuerant Primates mediante Saeculo IV. quo habitum fuit illud Concilium. 4. Quod excipit casum appellationis ad Pontificem à Definitione *Can. 15. Concilii ejusdem*, quia Judicium Episcoporum in Episcopi damnatione consentientium immutabile manere debet; 5. Quod contendit *Can. 4. Concilii Sardicensis* hanc exceptionem probare; vide VAN ESPEN in hanc *Quaest.*

CAUS. VII. QUÆST. I. Gratianus, cum ex multis Canonibus probavisset, Translationes Episcoporum certis casibus esse licitas, eos componere volens cum iis, qui vetant novum dari Episcopum Ecclesiis, quarum adhuc vivunt Praefules, dicit Episcopum translatum, esse velut mortuum ejus respectu, à qua translatus est, & proinde hos illos Canones non adversari. Hac conciliatio videtur erronea aut saltem coacta & reluctans; nam posterioris generis Canones de morte temporali agunt: nituntur in indissolubilitate vinculi, quo Episcopus Ecclesiae cohaeret, eamque conferunt indissolubilitati vinculi Matrimonii: nituntur etiam hac Sententia, in qua quis intitulatus est Ecclesia, in ea permaneat; unde fit, ut cæteris Clericis idem quod Episcopus interdicant, scilicet mutationem Tituli, quoniam Titulus Ordinationis naturam suam perpetuus est. Itaque, relicto hoc perfugio ad fictitiam mortem, qua casus demissionis meræ & simplicis, resignationis in favorem, & permutationum, complecteretur. Ad componendos hos cum illis Canones, dicendum est simpliciter, hos exceptionem continere, quæ rara esse debet, in solis casibus urgentis necessitatis, aut evidentis utilitatis: illos verò continere regulam, quæ communis ac generalis esse debet. Neddum translatus defunctus sit respectu Ecclesiae, à qua migrat; sunt casus, in quibus ad eam remeare potest, si ejus utilitas id requirat. Translationes sunt dispensationes à Canonibus, qui jubent stabilitatem in Titulo Ordinationis usque ad mortem. Porro, rara debent esse dispensationes. Jam verò, si admitteretur Gratiani interpretatio, creberrime fieri possent, illæ Canonibus. Igitur propter malos, quos parare posset, effectus, eam refellendam esse, fusiùsque, quam pro more, duximus.

CAUS. IX. QUÆST. I. supponit errorem, quem supra difertè docuit: scilicet, Ordinationes ab Hæreticis factas, esse nullas, idque nominatim dicit de iis, quæ sunt ab illis, qui nominatim excommunicati sunt.

QUÆST. II. supponit, Pontificem ordinare posse Diceceanos Episcoporum absque horum permissione; propositam enim quaestionem, restringit ad Archiepiscopum, Primatem & Patriarcham, superiusque, ut notavimus in *Dist. XXII.* Pontificem è numero Patriarcharum exemit; hoc autem supponit ex falso principio, quod Papa universalem Jurisdictionem habeat; quod cæteri ab ipso suam portionem habeant; quod hanc ipse iis concesserit, reservato sibi eam pro lubitu restringendi jure.

Ibid. QUÆST. III. insinuat, Pontificem dilatare posse Jurisdictionem Metropolitanorum, Primatum, & Patriarcharum, per Privilegia Canonibus & Consuetudini, quibus potestas eorum ordinatur, contra-ria. Vide Clausulam, quæ *Can. 8.* clauditur, quam Eruditi ab aliquo *Pseudo-Isidori* imitatore adjectam fuisse suspicantur.

Ex eodem principio docet, solam Ecclesiam Romanam cæteras judicare quidem posse, sed ipsam à nullâ, nequidem ab Universali Ecclesia, judicari. Tribuit Metropolitanis atque in eorum personâ, Primatibus, & Patriarchis, facultatem supplendæ Prælatorum in omnibus casibus negligentia, quam tamen non habent, nisi in casibus à Jure memoratis, vel in iis, in quibus illam per usum legitime præscriptum adepti sunt.

Confundit jus monendi caritative Episcopos negligentes, ut corrigant suos Diceceanos, cum jure in eos agendi, sive judicio procedendi.

CAUS. X. QUÆST. I. sub finem, significat, bona Ecclesiastica Principum auctoritati non subijci, dicens, Ecclesiae facultates à Laicorum dispositione esse immunes. Quod adversatur *c. 1. Dist. VIII.*

QUÆST. III. quod dicit de Jure Episcopali, quod vocatur Cathedraticum, *part. 2.* sub finem, non congruit Canonibus, scilicet illud consistere in parte Oblationum factâ die anniversario Dedicationis, aliisque diebus solemnibus, eamque modò majorem, modò minorem esse, prout conventum fuerit Dedicationis tempore; nam jus illud est Census, quem Curati solvunt Episcopo in honorem Ecclesiae Cathedralis, definitus à Consuetudine Diceceon, ab omni conventionem independens. Id probatum fuit in *REGULIS* circa Jurisdictionem Ecclesiasticam.

CAUS. XI. QUÆST. III. dicit, Canonem, si quis *suadente*, non privare nisi ab ingressu Ecclesiae & à Communionem Eucharistiae: quod evidenter repugnat verbis hujus Canonis, ut patebit legenti, & observatum fuit in *REGULIS* circa hanc excommunicationem. Vid. *part. 3. Conciliationis Can. 24.* subiectæ.

Contendit, quod, si quis postulatus fuerit criminis, quod non patravit, cujus tamen in judicio convictus est, sententia non sit injusta ob defectum materiae, posito quod aliud crimen admiserit in judicio non probatum; idèdque is Sententiae subijcere se, etiam in foro interiori, debeat; quod falsum est; nam Sententia non cadit nisi in crimen ad Judicem delatum, quod cum sit falsum, Sententia nulla est, quoad Materiam, *part. 5. & 6. Conciliationum GRATIANI.* Hac enodata fuit difficultas in *REGULIS* circa Censuras.

Censuram Sententiae à Canone lata confundit, cum Censurâ Sententiae ferendæ à Judice, docens, alios Excommunicatos vitandos non esse, quam qui nominatim à Judice damnati fuere, quos, per Excommunicatos, nominatim intelligit. Itaque, juxta *Gratianum*, vitandi non erant ii, qui sciebantur incurrisse Censuras ipso facto dictas. Contrarium ostensum fuit in laudatis *Regulis.*

CAUS. XII. QUÆST. I. docet, Clericos ab infantia in Ecclesia educatos possidere nihil proprium posse, quoniam ex bonis Ecclesiasticis necessaria percipi-

cupiunt: in quo confunduntur Religiosi cum Clericis. Significat, Episcopos Orientales conjugatos esse, liberosque habere, ideòque ipsis concedi habere propria, ad suos & suorum usus, hincque insinuat, illis uti conjugio; quod falsum est. Eandem rationem extendit ad Clericos Minores, qui uxores habent & liberos, vel liberos tantum. *Cum ergò* &c. Hæc autem ratio Canonibus benè multis adversatur, qui permittunt, vel permissum supponunt Clericis non conjugatis proprium habere. Insinuat, Clericos solos res suas in communi habuisse in exortu Ecclesiæ, Actus autem *Apostolorum* contrarium ostendunt; de rebus verò, &c.

C A U S. X I V.

QUÆST. I. *Gratianus* dicit, Perfectum posse in iudicio stare, non captando lucrum, sed evitando damnum. Nugatoria autem videtur hæc distinctio; neque enim potest quis iudicio contendere, nisi sibi partum saltem habeat jus ad rem litigiosam, cujus damnum patietur, si iudicio nolit experiri.

QUÆST. VI. sub finem, *furtum autem non tam in quantitate rei, quam in affectu furantis consideratur*. Hæc propositio falsa est, si agatur de culpæ gravitate, quæ eò major est, quòd res est majoris momenti: sed vera est, si agatur tantum de naturâ culpæ; rei enim vel minimæ verum sit furtum. Canon subiectus huic intellectui favet.

C A U S. X V. Q U Æ S T. I I. sub finem.

Perperam interpretatur *Canonem Concilii Tarracensis*, an. 516. qui vetat Sacerdotes munera patrociniis exigere *Secularium pro impensis, Judicum more*; cum enim de Regularibus intelligit, huiusque interpretationis rationem afferens, ait, generali Consuetudine receptum esse & moribus approbatum, ut Clerici Advocatorum more Patrocina impendant, muneraque exigant ac suscipiant; satis enim fuisset monere, Canonem hunc non vigere quoad Clericos, sed tantum ergà Regulares, nec Disciplinam Sæculi VI. debuerat exæquare Disciplinæ, quæ vigeat Sæculo XII.

QUÆST. VI. Plures refert atque approbat *Canones perniciosos* in eo, quòd alii docent Excommunicationem Subditos à Sacramento Fidelitatis absolvere. Unus est *GREGORII VII.* alter *URBANI II.* Cateri tribuunt Pontifici jus deponendi Principem. Neutri autem argumento congruunt. Confutati sunt illi in *REGULIS* circa Principes, & in *REGULIS* de Excommunicatione.

C A U S. X V I. Q U Æ S T. I.

Relato, in *Can. 2. GREGORII* dicto, scilicet, *Nemo potest & Ecclesiasticis Obsequiis deservire, & in Monasteriis Regulâ ordinatè persistere &c.* Infra *Can. 36.* dicit, illud intelligendum esse de Regularibus, de iis scilicet, qui in numero Cardinalium vel Episcoporum ordinati, Monasterii sui dispensationem sibi reservatam continent. Quod manifestè repugnat menti Pontificis, qui attendit Ecclesiastica Munera postulare operas, cum Solitudine, Silentio, Jeuniis, crebris Meditationibus, austeritate Professioni Religiosæ annexis, incompatibiles.

Post multos Canones, qui probant Monachos Decimas agrorum suorum Parochialibus Ecclesiisolvere debere, unum refert à Concilio *Cabillonensi* II. conditum, quem *Moguntinensi* Concilio tribuit, & quem ad Monachorum commodum detorquet, addito verbo, *suas*, quo transfertur ad Ecclesias Monachorum id, quod ait *Canon de Parochialibus*. Jubet quippe, ut Abbates ex Agris & Vincis, quos ad suum aut

Fratrum stipendium habent, Decimas ad Ecclesias deferri faciant. Verbo, *Ecclesias*, *Gratianus* adjecit *suas*, atque ita tribuitur Ecclesiis Monachorum id, quod Ecclesiis Parochialibus dat Concilium, juxtà usum Sæculi IX. quo habitum fuit.

Deinceps *Can. 47.* laudat in ejusdem exemptionis patrociniis Decretum *PASCHALIS II.* quod in nullo ejus Pontificis Opere reperitur, neque apud alium quemvis Autorem *Gratiano* vetustiore. Hunc inter Canones incertos *PASCHALI II.* tributos collocat *LABBEUS*.

Quod additur à *Gratiano* ad stabiliendam hæc exemptionem, discutietur in *REGULIS* circa Decimas: interea observabimus, quòd, cum in præjudicium tertii concessa fuerit hæc Dispensatio, requirebatur urgens necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas.

QUÆST. II. videtur invenisse atque excogitavisse distinctionem Ecclesiarum à Monachis pleno jure possessarum, & earum, quæ sic non possidentur. Hæc in eo consistit, quòd institutio autorisabilis Curatorum harum, pertineat ad Episcopum; illarum autem institutio pertineat ad Abbatem, seu ad Monasterium. Unicum Canonem *JOANNIS* Pontificis, omisso quoto, ad stabiliendam hæc distinctionem laudat, qui proinde incertæ autoritatis est, eoque magis quòd opponatur *Canon* *URBANI II.* cujus autoritas certa est, is autem *Sextus* hujus Quæstionis, recepta tamen fuit distinctio propter autoritatem *Decreti* ex Autoris eximiatione partam.

QUÆST. III. *Romanæ* Ecclesiæ tribuit hoc privilegium, ut Centenaria tantum adversus illam valeat præscriptio. Lex *JUSTINIANI*, quam in hanc rem laudat, omnes Ecclesias complectebatur, fuitque abrogata ab eodem Imperatore, nullâ, ne *Romanâ* quidem, exceptâ Ecclesiâ. Hanc abrogationem, quoad suam Ecclesiam, agnovit *S. GREGORIUS*.

C A U S. X V I I.

VAN ESPEN plures annotat errores graves in Conciliationibus & expositionibus *Gratiani* atque in Canonum delectu. Hi apud illum, si opus fuerit, videri possunt. Satis erit observare, hic *Gratianum* componere volentem Canones, quorum alii unico probationis anno contenti sunt, alii plures requirunt, excogitavisse distinctionem personarum notarum, circa quas annus sufficit, & ignotarum, quæ triennio indigent. Hæc nullum habet in relatis Canonibus fundamentum.

Ibid. QUÆST. IV. *Can. si quis suadente 29.* suprâ vidimus, ad *CAUS. XI.* QUÆST. III. *Gratianum* alium non tribuere effectum *Canon*, si quis suad. nisi privationem ab ingressu Ecclesiæ, & Communionem; aliud cogitavisset, si perpensisset, reservationem absolutionis ad Pontificem, quam inducit hic *Canon*, cum necessitate ipsam adeundi, ad hanc recipiendam, necnon qualificationem Sacrilegii, quam crimini proposito inurit. Inauditum quippe est, Excommunicationem Minorem, præsertim eam, quæ non excludit à Sacramentis Confirmationis, Penitentia, atque Extremæ Unctionis, reservatam fuisse Pontifici, nullumque aliud delictum, cui ipsa annexa fuerit, ita severè coercitum fuisse, ut videri potest in Collectione ejusmodi Excommunicationum, quam damus in *REGULIS* circa Censuras.

C A U S. X X.

QUÆST. I. initio *Gratianus*, dicit, Parentes, quinque prioribus etiam Sæculis Ecclesiæ, habuisse jus Liberos suos Domino dicandi antè pubertatis ætatem, absque eorum consensu. Canones ad id probandum subiecti contrarium evincunt. Adi Disciplinam *THOMASSINI Part. 2. Lib. 1. Cap. 45.* ubi probat, Ecclesiam Græcam & Ecclesiam Latinam hanc potestatem in Parentibus non agnovisse, Sanctumque *BASILIIUM*

SILIVM à *Gratiani* laudatum, ei prorsus repugnare. VAN ESPEN in hanc *Quaest.* idem dicit de S. BASILIO illudque probat.

QUÆST. IV. *sub finem*, dicit, Monachis, sine Abbatibus consensu, *vota abstinentia, vel alicujus districtio- nis, quæ generalem consuetudinem suorum excedat, vo- vere non licere, ne super eo Fratres scandalisentur*; Nec excipit casus, in quibus Consuetudo Monasterii, Status Monachalis substantiæ adversatur. VAN ESPEN in hanc *Quaest.* merito contendit, hanc exceptionem esse necessariam, neque ullam habendam esse hujus prætexti scandali rationem, quia iniquum est, ut pote proveniens ex eo, quòd quis suo fungatur officio, isque simile est, de quibus loquitur S. GREGORIUS. *Cap. 3. de Reg. jur. Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.*

C A U S. X X I.

QUÆST. I. favet pluralitati Beneficiorum Incom- patibilem 1. Dicens Canones, qui vetant in duabus Ecclesiis Clericum connumerari, de Ecclesiis duarum Civitatum intelligi.

2. Posse aliquem tenere Archiepiscopatum quasi Titulatum, & Episcopatum quasi Commendatum; nec id restringit ad Casus urgentis necessitatis, aut evidenter utilitatis, neque etiam monet, id fieri ad tempus, & in merâ administratione consistere.

3. Aliquem duas Ecclesias posse habere jure spe- ciali tanquam Titulatas; Canones autem subjecti loquuntur de Casu, quo prior Ecclesia vastata est; itaque, qui transfertur ad aliam Ecclesiam, unicam tantum habet. Secum pugnat in fine, dicens, hoc casu Episcopum uni præfidere tanquam Titulata, alteri tanquam Commendata.

C A U S. XXIII. QUÆST. VIII. *infra Can. 20.*

Relatas autoritates in utramque partem quæs- tionis, utrum Clerici privata, an Pontificia autori- tate, an jussu Principis arma sumere debeant, Au- tor conciliat, distinguendo eos, qui ex Decimis & Præmiis vivunt, quales erant Levitæ, ab iis, qui Prædia, Villas, Castella, & Civitates possident, his- que accommodat Canones affirmativam partem tenentes, cæterosque Clericos prioris conditionis. Hæc distinctio prorsus inepta est: quoniam Militia statui Clericali penitus opponitur: itaque, illa à Clericis exerceri nequit, quamvis Feuda, aliæ immobilia possideant, sed ii tantum possunt, tenenturque sumptibus suis ad rei bellicæ impensas conferre.

C A U S. XXIV. QUÆST. I.

Contendit *Gratianus*, Hæreticos, Schismaticos, Excommunicatos, omnem ob has causas amisisse potestatem ligandi & solvendi, excommunicandi & reconciliandi, administrandique singula Sacramenta, excepto Baptismo; idque probare nititur per autori- tates, quæ videntur significare, potestatem ejusmodi non nisi intrâ Ecclesiam haberi posse, quoniam ad eam requiritur Spiritus Sanctus, quo carent illi, qui extrâ Ecclesiam sunt. Vide ejus verba *infra Can. 4. 37. & 39.* Plura jam loca notavimus, in quibus eundem errorem insinuat.

QUÆST. II. *infra Can. 5.* dicit, esse crimina, de quibus accusari quilibet & damnari seu excommuni- cari post mortem potest; aptius locutus esset dicen- do, eos Excommunicatos posse declarari, subjectaque ab eo exempla nihil aliud probant.

QUÆST. III. *infra Can. 1. & 9.* Restringendum est ad Excommunicationem irritam, id quod dicit de Excommunicatione illicitâ; quæ enim simpliciter illicita est, non verò nulla, eum constringit, quem ferit: generatim verò dicit, Excommunicationem illicitam non lædere excommunicatum, sed ex-

Tom. I.

communicantem. Hoc argumentum fufius expo- situm est in REGULLIS circa Excommunicationem.

C A U S. XXV. QUÆST. I. *infra Can. 16.*

Gratianus, post collectos Canones non paucos Pon- tificum, qui dicunt, Sedem Apostolicam ad obser- vationem Canonum cæteros allicere exemplo suo debere, eamque singularem, accuratioremque, quam cæteros, eorum observationem profiteri; cum perci- peret illos proposito suo repugnare, scilicet Ponti- fices privilegia, prout libuisset, concedere posse: CHRIS- TO Pontificem confert, ac dicit quòd, sicut ille Legis erat Dominus, cui se tamen aliquoties seipsum humiliando subjecerat, & quam solvere, cum liberet, poterat, illam tamen impleverat; sic & Pontifex De- cretorum Dominus est, eaque, propter reverentiam, humilitatemque observat, *non necessitate obsequendi, sed autoritate impertiendi.* Hæc comparatio maximè adu- latoria est, illatenus inaudita, repugnansque naturæ Legum Ecclesiæ, quæ condi non debent, nisi ad utilitatem totius Corporis, & quæ proinde negligi non debent, nisi id publicum requirat commodum. Hoc argumentum fufius disputatum est in REGULLIS circa Dispensationes, ibidemque probatur, ipsos etiam Sæculi XII. aut XIII. Pontifices agnovisse, se dispensare non posse præter Casus urgentis necessitatis, aut evidenter Ecclesiæ utilitatis. Si jure merito negatur Pontifici, Titulus Patroni, ac Domini honorum Ecclesiæ, quòd magis illi negari debet qualifica- tio Domini Legum Ecclesiæ? Gravioris sunt momen- ti Leges, quam bona. Quemadmodum igitur id, quod in gratiam potestatis Pontificalis in bona Ecclesiæ gravius, illasâ æquitate & veritate, dici potest, in eo stat, quòd sit Primus eorum Dispensator, Procurator, Oeconomus: ita sufficere debet, si Pon- tifex insignem Primi Canonum Dispensatoris Titu- lum gerat.

Aliam deinceps affert conciliationem *Gratianus* scilicet omnes Canones, aut nominatim, aut tacite continere Clausulam, *salvâ autoritate Sedis Apostolicæ.* Priore felicior non est hæc conciliatio; nullus est enim *Gratiano* anterior Canon, qui contineat hanc Clau- sulam, nisi à spuris Decretalibus, aliisve suppositi- tiis Actis accitus. Hi annotabuntur Canones, ubi de hoc Actorum genere Corpori Juris inserto agetur.

QUÆST. II. *infra Canon. 21.* Privilegia melioris con- ditionis facit, quam Canones, in eo, quòd dicit, Pontificem ea non commutare, nisi prout æquitas requirit, *Rationis tamen æquitate consideratâ; unde vel pietatis, vel necessitatis intuitu, semel à se concessa valet in totum vel in partem commutare.* Similis le- gitur modificatio in loco supra laudato, circa potestatem Pontificis in Privilegia: *Consideratâ tamen ra- tionis æquitate, ut, quæ mater justitiæ, in nullo ab eâ dissentire inveniatur.* Si sic restringitur Pontificia po- testas in Privilegia, id fit ob conservationem Com- modorum tertii, & boni privati: quoniam itaque publica utilitas, ad quam procurandam conduntur Canones, privata anteponenda est, ita restringen- da esset ad Casus æquitatis Pontificia in Canones potestas.

C A U S. XXVI. QUÆST. VI.

Gratianus Penitentiam occultam cum publicâ con- fundit, & Absolutionem, quæ in illâ concedebatur, cum Reconciliatione in hæc necessariâ. Reconcilia- tionem hanc in publicam & occultam distinguit. Publica autem semper fuit, sicut impositio Peni- tentiæ, inter sacra peragebatur, nec inconsulto Episcopo, quantumvis periclitaretur reus publicus, concedi poterat. Hæc ad salutem necessaria non erat: itaque nihil metuendum erat hæc parte Penitenti, qui absque illâ moriebatur. Reconcilia- tionis defectus non obstabat, quominus Penitens à

T 3 pecca-

peccatis suis absolveretur: Itaque, necessarium non erat, ut à reservatione Reconciliationis ad Episcopum, exciperetur casus imminentis mortis; imò, cum Absolutio ad salutem necessaria sit, Presbyteris semper licuit eam dare in casu necessitatis, quamvis reus casibus reservatis implicaretur. Hac observatione labefactantur omnes Auctoris conciliationes.

Quæstio, quam proponit, nimis vaga est: nimirum quærit, an Presbyter possit inconsulto Episcopo reconciliare eum, quem excommunicavit Episcopus. Ostensum fuit in REGULIS circa Censuras, plures in veteribus Canonibus commemorari Excommunicationum species, sexque Minores fuisse: commonstratum etiam fuit, præter eas fuisse unam Majorem, quæ erat *ferenda* ab Episcopo, tanquam Judice, Sententiæ, aut Sententiæ à Lege *lata*, quæ *ipso facto* incurrebat. Canones à Gratiano laudati innuunt, eum de Excommunicatione Penitentiarum annexâ loqui. Lata à Judice Excommunicatio semper ipsi reservata fuit, ejusve Superiori, si provocatum fuisset.

CAUS. XXVII. QUÆST. I. *infra* Can. 43.

Volens conciliare Canones, qui dicunt Matrimonium à Monachis aut Monialibus contractum, esse ratum, neque dividendos esse Conjugatos, neque admittendam ad Penitentiam infraçti voti mulierem, nisi mortuo viro, si Matrimonium inter Sæcularem & Monialem contractum fuerit, cum eis, qui significare videntur, ejusmodi Matrimonia esse nulla, per qualificationes adulterii, incestus, sacrilegii, & concubinitus: ad hoc propositum adhibet distinctionem Voti solemnem, quæ in nullo vetustiori Autore reperitur, sicut diximus in *Dist. XXVII.* ubi eadem materia agitur. Quoad Canones, qui Moniales conjugatas ad Penitentiam, donec Maritus defunctus sit, admitti vetant, reluctantem interpretationem adhibet, dicens quòd, si à Marito recesserint, ipse tum earum respectu mortuus habebitur, tumque illæ ad Penitentiam admitti poterunt. Hoc argumentum discussum fuit in *Historiâ Impedimentorum Voti atque Ordinis*, seu *Traditione circa Matrimonii Sacramentum*, ostensumque, non constare, quòd hæc Impedimenta illud diremerint antè Sæculum XII. QUÆST. II. *infra* Canonem 39. conciliando Canones, qui docent, esse Matrimonium inter Sponsum & Sponsam, cum eis, qui dicunt non esse Matrimonium, priores de Matrimonio initiato intelligit, posteriores de Matrimonio consummato, significatque, Matrimonium initiatum esse dissolubile, illudque solum, quod consummatum est, esse indissolubile: solumque hoc posterius ratum nuncupat. In quo bis errat: 1. Quòd dissolubile dicat Matrimonium per Sponsalia de præsentibus contractum. 2. Quòd rati appellationem ipsi non tribuat.

CAUS. XXVIII. QUÆST. I. *infra* Can. 17.

Innuat divortium Infidelibus interdictum esse, & proinde secundum Matrimonium non valere apud eos, nisi *Lege fori*, non *Lege poli*. Hæc ab aliis duabus Quæstio dependet; 1. Utrum certum sit, indissolubilitatem esse Juris Naturalis, quoad omnes Homines? 2. An, posito quòd talis sit, id satis ab Infidelibus cognoscatur, ut astringi possint? Utrumque discussum in *Traditione circa Matrimonium Tom. III.*

QUÆST. II. dicit, Infidelem conversum, Socia in infidelitate perseverante, non teneri ad cohabitandum cum illâ, quamvis illa pacificè cohabitare velit; verum discedere posse, ita tamen ut, illâ vivente, aliam non superducat, nequidem excepto casu, quo Infidelis propter negatam sibi cohabitationem, ad alias transit nuptias. Secunda pars hujus opinionis nulli Canonum innititur; prior in *Can. 10. 11. & 12. ibid.* QUÆST. I. fundatur.

CAUS. XXIX. QUÆST. II.

VAN ESPEN asserit, *Gratianum* erravisse in eo, quòd errorem conditionis proposuit, ut Impedimentum Matrimonii dirimens, atque, propter ejus auctoritatem, illud Impedimentum admissum fuisse. Vide ipsum in hanc QUÆST. Ut autem facilius & fanius hac de re judicare possis, adi *Traditionem circa Sacramentum Matrimonii Tom. I.* ubi historia textitur Impedimenti servitutis.

CAUS. XXX. QUÆST. *infra* Can. 40.

Gratianus ex auctoritatibus à se collectis concludit, virum aut mulierem, quæ filium aut privignum de Sacro Fonte suscepit, vel coram Episcopo ad Confirmationem tenuerit, posse invicem cohabitare, nec casum excipit, quo uterque facti particeps est, *Can. 3.* exceptum, nec casum, quo maritus præter necessitatem, uxoris ad id consentientis filium baptizat, exceptum *Can. 7.*

QUÆST. II. Quod docet, Parentes Liberos suos nondum adultos desponsare non posse absque illorum consensu, pugnat, cum eo, quod docuit CAUS. XX. Parentes Liberos suos Dominò dicere posse in Monasterio sine ipsorum consensu. Ratio Canonelque eadem postulabant Doctrinam in utroque argumento. *Cap. 1. de Desponsat. Impub.* ab HORMISDA aut HONORIO I. acceptum, illud de Matrimonio difertè dicit; quemadmodum nonnulli eorum, quos collegit CAUS. XX. QUÆST. I. illud expressè docent de Statu Monachali. Ratio utriusque potestatis est, quòd, ante pupertatis ætatem, aliam quam Parentum voluntatem Liberi non habeant. Qua de re fusè in *Tractatu Historico de patria potestate circa filiorum conjugia.*

QUÆST. III. Duos Canones contrarios refert, quos non conciliat, licet illud facile sit, dicendo, posteriorem anteriori derogavisse. Hic à PASCALI II. conditus est, fertque, spiritualem filiam filio naturali Patrini sui post compaternitatem nato nubere non posse; ille est URBANI II. qui contrarium statuit: huic URBANO PASCALIS II. successit.

QUÆST. IV. Eadem viâ componere potuisset *Can. 1.* à NICOLAŌ I. desumptum cum *Can. 4.* à Concilio Tribur. accito illi posteriore; Prior fert hominem orbem ducere non posse commatrem uxoris suæ defunctæ, si hanc post commatritatem cognoverit: alter, ducere posse statuit. Perperam id exequitur *Gratianus*, dicens, posteriorem loqui de casu, quo post commatritatem cognita non fuit uxor: hæc autem restrictio omni caret fundamento.

QUÆST. V. *Can. 1.* ostensum fuit in *Inquisitione historica Doctrina Canonum Corporis Juris circa potestatem Parentum in Matrimonium Liberos suorum impuberum*, pseudo *Evaristum* putavisse, Matrimonium, de quo in hoc textu agitur, ob defectum consensûs Parentum irritum esse: item ostensum fuit, Clausulam, quæ in fine legitur, adjestitiam esse, quoniam præcedentibus repugnat, in quibus supponitur, Conjugatos sine Parentum consensu copulatos fuisse. *Can. 9.* quod *Gratianus* ait *infra* hunc *Can.* Matrimonia Claudefina, id est omiſſis solemnitatibus requisitis inita, rata esse, sed deficiente probatione pro infectis haberi, restringendum est ad Matrimonia, sine solemnitate, benedicta. Ostensum fuit in *Historiâ Benedictionis Nuptialis*, credibile esse eam velut substantialem in Matrimonii Sacramento semper spectatam fuisse.

CAUS. XXXI. QUÆST. I. *infra* Can. 3.

Gratianus, relatum verbum S. LEONIS, qui dicit, neminem eam ducere posse, quam prius adulterio polluit, conciliare volens cum Canonibus, qui docent, adulterium Matrimonii Impedimentum non esse, nisi accedat promissio conjugii cum adulterâ post mortem ejus, qui adulterio læditur, aut machinatio in mortem

mortem ipsius: dicit, alterutram harum conditionum subintelligendam esse in Canonibus prioris generis, quod falsum est: initio enim etiam solum adulterium erat Impedimentum; postea requisitum fuit, ut harum conditionum alterutra accederet. Id probatum fuit in historiâ hujus Impedimenti in *Traditione Ecclesiæ circa Matrimonii Sacramentum*.

QUÆST. III. in fine. discutiens, an puella cogenda sit nubere viro, cui assensum non præbet, relativè Canonibus quatuor, concludit nullam nisi liberâ voluntate alicui esse copulandam, nec exponit quânam coactio vel metus necessariè libertati officiat.

CAUS. XXXII. QUÆST. VII. *infra* Can. 16.

Duas restrictiones erroneas apponit Canonibus, qui vetant, eum, qui suam uxorem, ob ejus fornicationem, dimisit, aliam superducere: *Prima*, quòd intelligendi sunt de iis, quorum continentiam carnalis infirmitas non impedit, *Secunda*, de his, qui præstantes causam dissidii, aliorum conjunctione se præsterint indignos. Harum restrictionum falsitas probata est in historiâ seu *Traditione indissolubilitatis Matrimonii consummati*, in qua laudatur ipsius *Gratiani* testimonium, qui, non obstantibus his restrictionibus, *infra* Can. 26. concludit, sequi ex collectis autoritatibus, eum, qui uxorem ob fornicationem dimisit, aliam ducere non posse ante obitum ipsius, *manet enim inter eos quoddam vinculum conjugale, quod nec ipsa separatione dissolvitur*. Eandem veritatem supponit sub finem disputationis *infra* Can. 18. *sed quia nullâ autoritate permittitur, ut uxore vivente, alia superducatur*.

CAUSA XXXIII. QUÆST. I. in fine.

GRATIANUS, relato Canone, quem S. GREGORIO tribuit, qui fert quòd, si vir ab uxore separatus propter frigiditatem naturalem, aliam deinceps ducat, quâcum misceatur; cogendus est ad priorem redire; & alio ab HINC MARO desumpto, qui docet, maritum à conjuge, ob impossibilitatem ex maleficiis provenientem separatum, etiamsi cum aliâ, quam deinceps duxerit, concumbere possit, priori non esse restituendum, *Gratianus*, inquam, eos componere non valens, fatetur tantum eos esse contrarios; in quo decipitur: impossibilitas enim ex maleficiis orta relativa est, & nihilominus vera: impossibilitas autem, de qua loquitur S. GREGORIUS, naturalis est atque absoluta; undè, si vir, propter hanc ab uxore separatus, alteri misceatur, apparet eam fictitiam esse; certumque est Ecclesiam in Judicio suo fuisse deceptam. Itaque, cum Matrimonium prius semper vigerit, posterius irritum est. Hæc autem locum non habent in impossibilitate relativâ, quæ cum aliâ muliere cessare potest.

QUÆST. II. initio. Restringendum est ad separationem ex causâ Frigiditatis aliove Impedimento nuptias præcedente, judicio Ecclesiæ factam, quod dicitur à *Gratiano*; scilicet, mulierem, post separationem, nubere posse, quoniam *sibi mortuus est vir ejus, à cujus lege, Ecclesiæ judicio soluta est*: aliàs crassius erravisset, si putavisset, mulierem à viro, propter adulterium Ecclesiæ Judicio separatam, Secundi Matrimonii liberam facultatem acquirere; sic enim aut agnosceretur Ecclesiam posse rescindere Matrimonium propter adulterium subsequens, aut declararetur, CHRISTUM voluisse illud ob adulterii crimen dissolvi: itaque *Gratiano* ascribenda foret opinio, quòd Matrimonium consummatum indissolubile non sit, sed dissolvi queat, non quidem merâ mulieris dimissione à marito, sed per Ecclesiæ Judicium, quæ probato adulterio separationem pronunciat: credendum esset, omnia, quæ superius dixit, circa indissolubilitatem Matrimonii consummati, etiam interveniente adulterio, non spectare nisi casus, in qui-

bus vir autoritate privatâ uxorem dimittit, & juxta *Gratianum*, esse Causas separationis, quæ subsequantur, sicut sunt, quæ præcedant; hæc vinculi nuptialis colligationem impedire; illas illud jam colligatum dissolvere; proindeque, secuto Ecclesiæ judicio, in neutro casu vinculi Matrimonii vestigium remanere. Verùm, ut *Gratiano* tales imputari possint errores, alia requiruntur momenta, quàm quæ supeditat locus laudatus; Quod enim ibi dicitur, relativum est ad primam quæstionem, quæ est de separationem propter causam Matrimonio anteriorem, nec aliud continet: Quapropter viderint ii, qui hos *Gratiano* imputant errores, atque alios, quàm laudatum, locos in suum patrociniûm quærant; ex eorum numero est VAN-ESPEN.

QUÆST. III. quæ continet *Tractatum de Pœnit.* in DIST. VIII. divisum.

DISTINCT. I. sub finem. GRATIANUS, post varias plurimas autoritates in utramque partem, circa necessitatem Confessionis, ad justificationem, electionis facultatem Lectoris judicio dimittit, adjiciens, *utraque enim Fautores habet sapientes ac Religiosos viros*, nec attendit eas, quæ dicunt, Contritionem justificare, non sic loqui, nisi quia Contritio votum exequendi omnia Præcepta Divina continet, in quibus comprehenditur Præceptum Confessionis.

DIST. III. in fine. Perperam exponit hæc S. AMBROSII verba, *pœnitentia semel suscepta nec verè celebrata, & fructum prioris aufert, & usum sequentis amittit*: ea intelligens de Solemni, quam sine causâ distinguit à Publicâ, cujusque usum ad quasdam Ecclesias restringit, apud quas *Pœnitentia solemnitas non iteratur*. Hic locus multis Theologis ac Canonistis occasionem præbuit, dividendi Pœnitentiam in Solemne & Publicam, per priorem intelligentibus eam, quæ perficitur transeundo per quatuor Gradus solemnes & non iteratur; per posteriorem, eam, quæ fit palam sine distinctione Graduum, potestque iterari: in quo decepti sunt illi cum *Gratiano*, si putaverunt, ut ille, Pœnitentiam, quæ Gradus habebat, Ecclesiis quibusdam peculiarem fuisse, nec non ejus iterandæ prohibitionem.

QUÆST. IV. *infra* Can. 11. Pluribus relatis Canonibus, qui vetant celebrari Matrimonia certis Jejunii temporibus, eos intelligit de usu, à quo Conjugati abstinere debent in illis diebus ex mutuo consensu, sicut in tempore Orationi vel Festis dicato, & sic ex communi intellectu recedit, in quo accipiuntur de celebratione.

CAUS. XXXIV. QUÆST. I. & II. Can. 4.

Ad conciliandum hunc Canonem, qui insinuat, mulierem, quæ virum in alias Regiones sine spe reditûs migrantem sequi nequit, alii viro nubere, cum Canonibus præcedentibus, qui declarant illud licitum non esse, etiamsi maritus captivus sit, observare debuisset, eam consuetudinem, licet malam, toleratam tamen fuisse, quoniam Leges Civiles eam invexerant, & fovebant, concessâ impunitate.

CAUS. XXXV. QUÆST. II. III.

Plures hic errores circa factum, à spurii Decretalibus descendentes, qui præbuerunt occasionem putandi, quòd, in sæculis fraudi anterioribus, Consanguinitatis atque Affinitatis Impedimenta, usque ad septimum Gradum extenderentur, & Canones, qui contrarium docent, dispensationes contineant.

CAUS. XXXVI. QUÆST. II. *infra* Can. 7. & Can. 11.

Gratianus insinuat, Impedimentum Raptûs perpetuum non esse, sed Raptorem, peractâ pœnitentiâ crimini suo debitâ, Raptam ducere posse, si Pater hujus consentiat; quòd repugnat

Can. II. Legibusque Imperialibus, quarum executionem jubet hic Canon, quæ Raptorem Matrimonii cum Raptâ incapacem declarant, quamvis assensum præbeant Parentes.

DIST. de Consecrat.

Gratianus semel tantum loquitur, infra scilicet, Canon. 50. atque solum, ut remittat ad *Primam Partem Tractatus de Ordinandis*. Aliud itaque non reperitur errorum genus, nisi quod in DIST. I. multas refert spurias *Decretales*, quæ plura continent à Disciplina priorum Sæculorum abhorrentia; quippe quæ instituta non fuerint, nisi multo post vide VAN ESPEN in hanc DIST.

Difficile non fuisset annotare in DECRETO *Gratiani* alios errores, aut menda insignia ad errorem accedentia, vel inducentia. Intrà præcipuos consistendum esse duximus, majoremque enumerationem nimis dilaturam fuisse institutam hujus cum posterioribus Collectionibus collationem: hæc enim prolixitas inevitabilis fuisset, quoniam menda similia in Collectionibus posterioribus occurrentia pariter observanda fuissent; nam, licet eorum numerus longè minor sit, ita tamen exiguus non est, quin multum ex eo turgesceret hic Tractatus, non mediocriter ob cætera Collectionis Capita diffusus.

ARTICULUS III.

Errores seu menda in Collectionibus GRATIANO posterioribus occurrentia.

EX iis mendis plura ex *Gratiani Decreto* trahunt originem, observanturque à VAN-ESPE in suo in hoc Opus Commentario. Tales sunt præ cæteris Errores, qui spectant auctoritatem Ecclesiæ in Principes, circa res temporales, qui annotati sunt in *Regulis Canonis* circa *Principes*. Indè nascuntur usurpationes Jurisdictionis Sæcularis circa Contractus, Judicia, Immunitates Ecclesiasticas, potestatem condendi Leges de Bonis temporalibus, quæ Ecclesiæ, exclusis ab eâ Principibus, tributa fuit. Indè nascitur præterita potestas eos deponendi, Regnis aut Provinciis suis eos spoliandi, eas aliis distribuendi, Subditos eorum à Sacramento Fidelitatis absolvendi, Hæreticorum bona Fisco addicendi. Omnia hæc præterita jura exposita sunt in *Regulis* circa hæc argumenta.

Tales sunt 2. errores circa independentiam Pontificum in Rebus Spiritualibus & plenitudinem potestatis eorum in iisdem rebus; undè nascuntur Reservationes arbitrariæ Absolutionum, & Dispensationum circa Matrimonia & Irregularitatem; Reservationes Beneficiorum; facultas de iis ad libitum & opportunitatem suam disponendi; ea erigendi; unendi; dividendi; eorum Fructus distribuendi; Decimas, aliave Parochialia Jura Monachis concedendi in Curatorum præjudicium: Indè nascitur Sententia, Pontificem Humano nullius Judicio subjectum esse; eum cæterorum Prælatorum esse Judicem: indè Evocationes Causarum; Appellationes Judiciales, atque extrajudiciales ad ejus Tribunal, *omisso medio*, in omni negotio Ecclesiastico, & in quocumque ipsius statu: Indè orta sunt Privilegia, Immunitates ab aliâ, quam à Pontificiâ Jurisdictione, & prærogativæ non pauca fusiùs expositæ in *Regulis* circa *Prælatos Ecclesiasticos*, eorumque Jurisdictionem, tum generatim, tum speciatim consideratam.

Hoc duplex Errorum genus aliter in DECRETO *Gratiani*, aliter in Collectionibus subsequentiibus continetur: in his enim explicati sunt, & in consequentiis distributi: In illo, sunt tantum velut in femine & in principio. Iis erroribus adjici possunt illi, qui Matrimonium spectant, quorum plerique nati sunt ex DECRETO.

Errores aliundè procedentes pauciores sunt; quamvis utriusque annotati sint in locis, ubi de affinitibus argumentis agitur; eorum tamen exempla quedam hic afferre necessarium est, sicut executi sumus, quoad errores *Decreti*, qui in locis iisdem aut similibus annotati fuere. Collectionum ordinem tum inter se, tum quoad earum Partes sequimur.

S. I.

Decretales GREGORII II. tit. de Constit.

Primus error occurrit in *cap. 7. & 10. de Constit.* ab INNOCENTIO III. desumptis, qui, supponens, Principes nullatenus posse Leges condere circa bona Ecclesiastica immobilia, Prædia scilicet, Domos, Tempia, Cæmeteria, Monasteria, aliave temporalia, quæ ad Ecclesiam pertinent, declarat Leges Principum in res ejusmodi, nisi rogante Ecclesiâ factæ sint, ejusve assensu roborantur, non valere, quamvis in Ecclesiæ commodum vergant. Quasi verò Principes confirmando Donationes Ecclesiæ factas, suam in hæc bona auctoritatem abdicaverint, aut patiendo illa in Manum Mortuam cadere, ad utilitatem Religionis, quam profitentur, Legum ad eorum conservationem condendarum curam, nisi expressè rogarentur, abjecissent, non verò ad eam ultrò se afrinxissent.

TIT. de Elect.

Quod insinuat idem Pontifex *cap. 4. & 20. de Electione*, verius non videtur. Scilicet Pontificem non subjacere Legibus Conciliorum Generalium, quæ non aliam habent auctoritatem, quam eam, quam à Pontifice mutuantur, à quo coacta, & coram quo, vel ejus Legatis, habita sunt, Successorem cum eandem habeat auctoritatem, quam habuit Decessor, ejus Constitutionibus non nisi prout libuerit astringi: quod convenit cum eo, quod dicit, se, *secundum plenitudinem potestatis de jure posse supra Jus dispensare. Can. 4. de conc. Prob.* non exceptis casibus in quibus ratio juris adversatur dispensationi. Talis autem erat is, de quo agebatur, scilicet. Casus promissionis aut Collationis Præbendarum ante earum vacationem, in tempus, quo vacaturæ essent, hæc autem promissiones Collationes-ve perniciosissimæ sunt, propter annexum sæpius alienæ mortis votum.

Non pauci sunt Eruditi, aliisque in Sedis Apostolicæ gloriam propensi, quibus hæc loca displiceant, propter malas consequentias, quæ inde possint deduci, v. g. quod Pontifices à Canonibus etiam Conciliorum Generalium independentes se dicant, quod atrocissimos effectus parere potest, maximè ex potestate eorum, qui alio Spiritu aguntur, quam PETRUS ab omni cupiditate dominationis alienissimus. Principium horum Textuum est in *Cap. 4. de Elect.* in quo PASCHALIS I. aut II. certissimum esse contendit, *Romane Ecclesiæ Legem Concilia ulla non præfixisse, cum omnia Concilia per Romanis Pontificis auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint, & in eorum Statutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas.* Horum autem factorum adhuc desideratur probatio; aliundè verò, quamvis de his constaret; Pontifices semper subditi sunt rationi Canonis ipsi Conditoribus superiori, quod expositum est in multis hujus Operis locis.

Idem fit judicium de *Cap. 34.* ab eodem INNOCENTIO condito, in eo, quod dicit, Electores Imperiales à Pontifice Jus eligendi Imperatorem accepisse; Sedem Apostolicam Imperium à Græcis ad Gallos transfuisse; ad ipsam pertinere Electum examinare, approbare, consecrare & coronare, si est dignus, vel rejicere si est indignus, ut, quia Sacrilegus, Excommunicatus, Tyrannus, Fatuus, Hæreticus, Paganus, Perjurus, vel Ecclesiæ Persecutor. Hæc præventiones ambitionis suspicionem inducunt, possuntque Imperium turbare, Civilesque discordias generare.

De